

НОХЧИЙН РЕСПУБЛИКИН ДЕШАРАН А, ИЛМАНАН А
МИНИСТЕРСТВО

ПАЧХАЛКХАН КАЗЕННИ УЧРЕЖДЕНИ
«НОХЧИЙН МЕТТАН ИНСТИТУТ»

НОХЧИЙН МЕТТАН ХЬЕХАРХОЙН ГОВЗАЛЛА ЛАКХАЙАККХАРАН
ЦЕНТР

ТИЧАГДЫО

Директор Умхаев
Х.С.

«22» 04 2021 г.

Төгөльхначу корматаллин
говзалла лакхайаккхаран программа

Нохчийн меттан нийсэйаздараан köртэ бацьонаш:
теори, практика, хьехаран методика

Соължа-Гала

2021 шо

«Нохчийн меттан нийсайздаран коърта бакъонаш: теори, практика, хъехара методика» программин тIетоъхначу корматаллин говзалла лакхайаккхара хаамаш

1.ХIоттийнарш: Дашаева Л.Х., центран қуъйгалхо
Говдаханова А.Л., Иилманан белхахо
Исраилова Л.А., Иилманан белхахо
Халикова М.Х., Иилманан белхахо

2. Кечина ГКУ «Нохчийн меттан институт»
3. Йийцаре йина нохчийн меттан хъехархойн говзалла лакхайаккхаран центран кхеташонехь (протокол №2 25 03 2021 г.)
4. Чоъхъарчу экспертизех чекхайальла (протокол №1302 2021 г.)
5. ТIеэцна Иилманан советан кхеташонехь (протокол №4 20 04 2021 г.)
6. ШагIийна директора 22. 04. 2021 г.

Нохчийн меттан а, литературиин а хъехархощна лерина тIетоъхначу корматаллин говзалла лакхайаккхаран программа **«Нохчийн меттан нийсайздаран коърта бакъонаш: теори, практика, хъехаран методика»**.

Программа вовшахтоъхна нохчийн меттан а, литературиин а хъехархойн нохчийн меттан нийсайздаран теорих, практиках, хъехаран методиках долу хаарш кхион, шардан, тадан Іалашонца

п/п	Чулацам	агЮ.
1.	ТКП (төтөхначу корматаллин программа) юкъара характеристика	
1.1.	ТКП кечийеш пайдаэцна нормативни кехаташ	
1.2.	ТКП хүттош бухе дехкина корматаллин стандарташ	
1.3.	ТКП майналла	
1.4.	ТКП кхочушдан лору жамлаш а, Іалашо а.	
1.5.	Ладогархойн дешаран төгөлан төдөжор	
1.6.	ТКП карайерзоран хан, занятийн раж	
1.7.	Іаморан кеп	
2.	ТКП-н дешаран план	
3.	ТКП-н дешаран рузманан график	
4.	Дешаран модулийн белхан программаш	
4.1.	Дешаран модуль «Нохчийн меттан нийсайздаран коьрта бакъонаш»	
4.1.1.	Дешаран модуль карайерзоран кхочушдан лору жамлаш а, Іалашо а	
4.1.2.	Дешаран-тематикин план	
4.1.3.	Дешаран модулан чулацам	
4.1.4.	Белхан программин дешаран модуль кхочуштархэв педагогикин хъелаш вовшахтохар	
4.1.5.	Белхан программин дешаран модуль карайерзоран карара а, юкъара а маx хадоран коьчалш	
4.2.	Дешаран модуль	
4.2.1.	Дешаран модуль карайерзоран кхочушдан лору жамлаш а, Іалашо а	
4.2.2.	Дешаран-тематикин план	
4.2.3.	Дешаран модулан чулацам	
4.2.4.	Белхан программин дешаран модуль кхочуштархэв педагогикин хъелаш вовшахтохар	
4.2.5.	Белхан программин дешаран модуль карайерзоран карара а, юкъара а маx хадоран коьчалш	
5.	ТКП жамийн аттестаци	

1. ТКП-н юкъара хараактеристика

1.1. ТКП кечийеш пайдаэцна нормативни кехаташ

№	Наименование документа
Федеральни төгілдөр:	
1.	2012 шеран 29-чу декабря №273-ФЗ йолу Федеральни закон «России Федерацин дешарах лаңца» (2020 шеран 31 июнөх нисдина)
2.	2017 шеран 26-чу декабря № 1642 йолу Правительствон саңамца «России Федерацин «Дешар кхиор» пачхылкхан программех лаңца»
3.	2013 шеран 18-чу ноябрана №544н йолу России Федерацин гүллакхан а, юкъараллин лардaran а Министерствон омра «Корматаллин стандарт Педагог (школазхойн юкъаъ хъехархойн гүллакхдар, юкъара юъхъянцара, юкъара көртә, юкъара юкъеъ дешар) (кхиорхо, хъехархо) төчтәрдөр лаңца»
4.	(«Ладогархойн жамған методически рекомендации хъажамах лаңца» 2015 шеран 30-чу марта №АК-821/06 йолу кехат) Төтөхнанчу корматаллин программаш вовшахтохархъ жамған аттестаци методически рекомендации кхочущилар
5.	2015 шеран 22-чу яварера № ДЛ-1/05вн йолу корматаллин стандартатаа дөгүш төтөхнанчу корматаллин программа а, көртә корматаллин дешаран программа а кечиаран методически рекомендацииш
6.	2015 шеран 21-чу апрелера №ВК-1013/06 йолу Электронни, дистанцин кепехь дешаран технолех пайда а оыцуш, Төтөхнанчу корматаллин программа кхочущийархъ методически рекомендацииш (России Федерацин дешаран а, Ылманан а кехат) «Төтөхнанчу корматаллин программа кхочущийаран төхъажийна методически рекомендациялар лаңца»
7.	2013 шеран 15-чу ноября № 1244 йолу России дешаран а, Ылманан Министерствон омра «2013 шеран 1-чу июльян России Федерацин дешаран а, Ылманан Министерствон омрица чагылдана дешаран гүллакхан төтөхнанчу корматаллин программашна хийцамаш юкъабалоран къепе вовшахтохарх а, кхочущдарх а лаңца
8.	России Федерацин къымнийн ненан мотт хъехаран концепци (2019 шеран 1-чу октябрөх России Федерацин серлонан Министерствон коллегис чагылдана)
Регионални төгілдөр:	
9.	2014 шеран 30-чу ноября Нохчийн Республикин закон «Нохчийн Республикехь дешарах лаңца»
10.	2013 шеран 19 декабря №345 йолу Нохчийн Республикин Правительствон саңам «2014-2020 шерашна Нохчийн Республикин дешар кхиор» Нохчийн Республикин пачхылкхан программа чагыларх лаңца»
Локальни төгілдөр:	
11.	ПКУ «НМИ» Төтөхнанчу корматаллин программа кечиаран а, чагыларан а къепе
12.	ПКУ «НМИ» Төтөхнанчу корматаллин программица дешархойн юкъара а, жамған а аттестасин карара талламан хыл
13.	ПКУ «НМИ» Дешаран дикаллин мах хадоран чохъярчу системин хыл

1.2. ТКП хIоттош бухе дехкина корматаллин стандарташ

<u>Харьжинчүү корматаллин стандартийн цIе (цхъаь я масех)</u>	<u>Юкъаран белхан функциш (ЮБФ) я белхан функциш (БФ)</u>	<u>Говзаллин тIегIа (ЮБФ) я (БФ)</u>
Корматаллин стандарт «Педагог (школазхойн юкъахь хъехархойн гIуллакхдар, юкъара юъхъанцара, юкъара коырта, юкъара юкъьера дешар) (кхиорхо, хъехархо)»	ЮБФ: юкъара юкъьера, юкъара коырта, юкъара юъхъанцара дешаран процесс дIахIотторан а, кхочушайран а, хъехаран а гIуллакх	6

1.3. ТКП-н майIналла

Нохчийн меттан нийсайаздаран коырта бакъонаш карайерзош, кхочущдан лоручу жамIашка хъехархой кхачийта хъелаш кхолларан Іалашонца хIоттийна хIара белхан программа.

Мотт Іалашбаран, и кхиоран декъехь коыртачу гIуллакхех ларалуш ду меттан йоза цуьнан аьзнийн хIоттамций, хульуш болчу аьзнийн хийцамашций, грамматикиций догIуш хилийттар а, маттах бартий, йозаний шина а кепехь пайдаоьцуучу массо нахана а лело хала хир доцуш, и йоза нисдар дIагойтуш, дешархощна дIахъеха.

Кху белхан программин майIалло таро лур йу хъехархойн нохчийн меттан нийсайаздаран хъокъехь керла йукъайахначу коыртачу бакъонех долу теоретически а, практически а хаарш карадерзо, царех шайн балха тIехь пайдаэца а. Программо иштта таро лур йу нохчийн меттан орфографин декъехь долу нохчийн меттан хъехархойн хаарш кIаргдан а, шордан а, кхион а.

1.4. ТКП-н Іалашо а, кхочушдан лору жамІаш

ТКП кхочушайаран Іалашо: нохчийн меттан а, литературийн а хъехархойн нохчийн меттан нийсайаздараан көртачу бакъонашна тІетевжаш, теорех, практикех, хъехаран методикех долу хаарш кхиор а, шардар а, тадар а.

Корматаллин компетенцеш (КК)	Балха тІехь зеделларг	Дан хаар	Хаар
1	2	3	4
КК I Меттан культурехь шен говзаллех, хаарех корматаллин дешаран гІуллакхдарехь пайдаэца кийча хилар	Нохчийн меттан нийсайаздараан көртачу бакъонашца цхъальнадогIуш барта а, йозанан а алар нисдар, къамелан оъздангалла йукъайалорехь урок вовшахтохар	Орфографин гІалаташ карадар; дешархойн къамелдар нисдар; нохчийн меттан къамелан а, меттан а норманашца догIуш дешархойн, шен барта а, йозанан а аларш таллар	Нохчийн меттан нийсайаздараан къамелан а, йозанан норманаш тидаме а оъциш, нохчийн меттан нийсайаздараан бакъонашца догIуш, меттан а, къамелан а норманаш, барта а, йозанан а кепехь ала хаар

1.5. ЛадогIархойн дешаран тІегIане лехамаш

ЛадогIархойн категори:	Нохчийн меттан а, литературийн а хъехархой
ЛадогIархойн дешаран тІегIане лехамаш:	ТКП караерзо аytto бу юккъера а, лаккхара а образовани йерг; юккъера а, лаккхара а образовани юккхуш верг

1.6. Дешаран кеп

⇒	бIарьхалха
	дистанцин дешаран технологех пайдаоъциш бIарьхалха
	электронни дешарх пайдаоъциш бIарьхалха
	веб-машин кепехь бIарьхалха

2. ТКП-н дешаран план

№	Модулийн цle	Дерригэе сахъташ	Дешаран белхан тайпанаш			Max хадоран кеп
			Ауд. болх, сахът		Внеауд. болх, сахът	
			лек- ци	практикин белхаш	шен лааме болх	
1	2	3	4	5	6	7
1.	Хъалхара диагностика	2	-	2		диктант
2.	Модуль 1 Нохчийн меттан нийсайаздаран коьрта бакъонаш	48	11	35	-	йуккъера таллам
2.1	Нохчийн меттан нийсайаздаран фонетикехула йолу бакъонаш	2	1	1	-	
2.2	Цердешнийн нийсайаздаран бакъонаш	4	1	3	-	
2.3	Билгалдешнийн нийсайаздаран бакъонаш	2	1	1	-	
2.4	Терахъдешнийн нийсайаздаран бакъонаш	2	1	1	-	
2.5	Церметдешнийн нийсайаздаран бакъонаш	2	1	1	-	
2.6	Хандешнийн нийсайаздаран бакъонаш	2	1	1	-	
2.7	Причастийн, деепричастийн нийсайаздаран бакъонаш	4	1	3	-	
2.8	Цхъяна а,	12	2	10	-	

	къастина а, дефисца а йаздар					
2.8.1	Чолхечу цердешнийн нийсайаздар	2	1	1	-	
	Чолхечу бигалдешнийн нийсайаздар	2	-	2	-	
	Чолхечу терахъдешнийн нийсайаздар	2	-	2	-	
2.8.2	Церметдешнийн нийсайаздар	1	-	1	-	
	Чолхечу хандешнийн нийсайаздар	2	1	1	-	
	Чолхечу причастийн, деепричастийн нийсайаздар	1	-	1	-	
2.9	Чолхечу куцдешнийн нийсайаздар	1	-	1	-	
	Чолхе айдардешнийн а, аистардариин а нийсайаздар	1	-	1	-	
	Гуллакхан къамелан дахъойн нийсайаздаран бакъонаш	4	1	3	-	
2.10	Йукъадалочу дешнийн, дош дехъадакхаран, доккха элл йаздаран бакъонаш	6	1	5	-	
2.11	Йукъера таллам	6	-	6	-	анализца талламан болх
3	Модуль 2 Нохчийн меттан орфографин коьрта бакъонаш йукъайалорехъ хъехархонша	24	-	24	-	

	методикин гло- накъосталла					
3.1	Нохчийн меттан орфографин көртә бакъонаш хъехаран некъаш а, кепаш а	12	-	12	-	
3.2	Йозанехъ орфографин көртачу бакъонех пайдаэцар	4	-	4	-	
3.3	Йуккъера таллам	1	-	1	-	анализца талламан болх
3.4	ЖамІдараң диагностика	1	-	1	-	диктант
4	ЖамІдараң аттестаци	6	-	6	-	талламан болх
Дерригे		72	11	61		

3. ТКП дешаран рузманан хъесап (план-график)

Деношна а, кИранашна а сахъташ дІасадекъар					
1 де	2 де	3 де	4 де	5 де	6 де
6	6	6	6	6	6
7 де	8 де	9 де	10 де	11 де	12 де
6	6	6	6	6	6
Дерригे			72		

4. Дешаран модулан белхан программа

4.1. Дешаран модуль 1. «Нохчийн меттан нийсайаздаран көртә бакъонаш»

4.1.1. Іаморан Іалашо а, кхочушдан лору жамІаш а.

Дешаран модуль тIехъажийна йу нохчийн меттан а, литературин а хъехархойн нохчийн меттан нийсайаздаран көртачу бакъонашца йоза йаздар дадахъаран керла кеп карайерзо гIо лацаран Іалашонца

Корматаллин компетенциеш (КК)	Балха тIехъ зеделларг	Дан хаар	Хаар
1	2	3	4
КК 1 Меттан культурехь шен говзаллех, хаарех корматаллин дешаран гIуллакхдарехь пайдазца кийча хилар	Нохчийн меттан нийсайаздаран көртачу бакъоннашца цхъяньадогIуш барта а, йозанан а алар нисдар, къамелан оъздангалла йукъайалорехь урок вовшахтохар	Орфографин гIалаташ карадар; дешархойн къамелдар нисдар; нохчийн меттан къамелан а, меттан а норманашца догIуш дешархойн, шен барта а, йозанан а аларш таллар	Нохчийн меттан нийсайаздаран къамелан а, йозанан норманаш тидаме а оъцуш, нохчийн меттан нийсайаздаран бакъоннашца догIуш меттан а, къамелан а норманаш, барта а, йозанан а кепехь ала хаар

4.I.2. Дешаран тематикин хъесап

№	Модулийн ц1е	Дерриг е сахъта ш	Дешаран белхан тайпанаш			Max хадоран кеп	
			Ауд. болх, сахът		Практикин белхаш		
			Лек- ци	Лек- ци			
1.	Хъалхара диагностика	3	4	5	6	7	
2.	Модуль 1 Нохчийн меттан нийсайаздараан коърта бакъонаш	2		2		диктант	
2.1	Нохчийн меттан нийсайаздараан фонетикехула йолу бакъонаш	48	11	35	-	йукъера таллам	
2.2	Ц1ердешнийн нийсайаздараан бакъонаш	2	1	1	-		
2.3	Билгалдешнийн нийсайаздараан бакъонаш	4	1	3	-		
2.4	Терахъдешнийн нийсайаздараан бакъонаш	2	1	1	-		
2.5	Ц1ерметдешнийн нийсайаздараан бакъонаш	2	1	1	-		
2.6	Хандешнийн нийсайаздараан бакъонаш	2	1	1	-		
2.7	Причастийн, деепричастийн нийсайаздараан бакъонаш	4	1	3	-		

2.8	Цхъяна а, къастьина а, дефисца а йаздар	12	2	10	-	
2.8.1	Чолхечу цердешнийн нийсайаздар	2	1	1	-	
	Чолхечу бигалдешнийн нийсайаздар	2	-	2	-	
	Чолхечу терахъдешнийн нийсайаздар	2	-	2	-	
2.8.2	Церметдешнийн нийсайаздар	1	-	1	-	
	Чолхечу хандешнийн нийсайаздар	2	1	1	-	
	Чолхечу причастийн, деепричастийн нийсайаздар	1	-	1	-	
	Чолхечу куцдешнийн нийсайаздар	1	-	1	-	
2.9	Чолхе айдардешнийн а, азтардариин а нийсайаздар	1	-	1	-	
	Гуллакхан къамелан дакъойн нийсайаздаран бакъонаш	4	1	3	-	
2.10	Йукъадалочу дешнийн, дош дехъадаккхаран, докхা элп йаздаран бакъонаш	6	1	5	-	
2.11	Йукъера таллам	6	-	6	-	анализца талламан болх